

ISSN 0354-5415
UDK 37.013.83+374

BROJ 1, MAJ 2013.

Andragoške studije

Časopis za proučavanje obrazovanja i učenja odraslih

Andragogical Studies

Journal for the Study of Adult Education and Learning

Andragoške studije

Andragoške studije su časopis za proučavanje obrazovanja i učenja odraslih, naučne orijentacije, posvećen teorijsko-koncepcijskim, istorijskim, komparativnim i empirijskim proučavanjima problema obrazovanja odraslih i celoživotnog učenja. Časopis reflektuje i andragošku obrazovnu praksu, obuhvatajući širok spektar sadržaja relevantnih ne samo za Srbiju, već i za region jugoistočne Evrope, celu Evropu i međunarodnu zajednicu. Časopis je tematski otvoren za sve nivoe obrazovanja i učenja odraslih, za različite tematske oblasti – od opismenjavanja, preko univerzitetskog obrazovanja, do stručnog usavršavanja, kao i za učenje u formalnom, neformalnom i informalnom kontekstu.

Izdavač

Institut za pedagogiju i andragogiju
Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet

ISSN: 0354-5415

UDK: 37.013.83+374

Urednici

MIOMIR DESPOTOVIĆ, Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet
KATARINA POPOVIĆ, Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet

Asistent urednika

Maja Maksimović, Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet

Uredništvo

Šefika Alibabić, Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet
Arne Carlsen, UNESCO Institute for Lifelong Learning, Germany
Heribert Hinzen, dvv international, Germany
Peter Jarvis, University of Surrey, UK
Nada Kačavenda-Radić, Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet
Radivoje Kulić, Filozofski fakultet, Kosovska Mitrovica
Snezana Medić, Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet
Balázs Németh, University of Pécs, Hungary
Ekkehard Nuissl von Rein, DIE, Germany
Kristinka Ovesni, Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet
Aleksandra Pejatović, Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet
Dušan Savićević, Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet

Tehnički urednik, dizajn: Zoran Imširagić

Lektura i korektura: Mira Savić

Lektura i korektura engleskog jezika: Sanja Đerasimović

Štampa: Čigoja štampa, Beograd

Andragoške studije izlaze od 1994. godine. Od 2002. godine časopis izlazi dva puta godišnje. Uređivačku politiku vodi Institut za pedagogiju i andragogiju, Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Čika-Ljubina 18-20, 11000 Beograd, u saradnji sa Društvom za obrazovanje odraslih, Đure Jakšića 6, 11000 Beograd. Izdavanje časopisa podržavaju Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, *dvv international* – Institut za međunarodnu saradnju Nemačkog udruženja za obrazovanje odraslih iz Bona i BMZ – Ministarstvo za privrednu saradnju i razvoj Savezne Republike Nemačke.

Katalogizacija časopisa: Narodna biblioteka Srbije, Beograd.

Andragoške studije su odlukom *Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja* kategorizovane kao časopis međunarodnog značaja (M24).

Indeksiranje časopisa: Narodna biblioteka Srbije, Beograd i Konzorcijum biblioteka Srbije (<http://scindeks-repozitorijum.nb.rs/>); Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije (<http://kobson.nb.rs/kategorizacija/journal/>); dvv international (<http://www.dvv.soe-e.org/>); (*Education Research Abstracts (ERA)*) (<http://www.informworld.com/era>) i *Contents Pages in Education (CPE)* (<http://www.tandf.co.uk/journals/cpe>) – Routledge | Taylor & Francis Group (<http://www.routledge.com/>).

Andragoške studije su deo mreže *Infonett Adult Education*, Grundtvig / Lifelong Learning Programa Evropske komisije (<http://www.infonet-ae.net/partner.htm>).

Uputstvo za pretplatnike: Zahteve za pretplatu i prethodnim brojevima slati na sledeću adresu: Institut za pedagogiju i andragogiju, Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Čika-Ljubina 18-20, 11000 Beograd, e-adresa: ipa@f.bg.ac.rs, telefon: 00381-11-3282-985. Cena godišnje pretplate: za Srbiju – u visini 80€ u dinarskoj protivrednosti (PDV uključen), za inostranstvo – 80€. Načini plaćanja: uplata na račun Instituta za pedagogiju i andragogiju (uputstvo za uplatu se dobija od Instituta na zahtev za pretplatu).

ISSN 0354-5415
UDK 37.013.83+374

BROJ 1, MAJ 2013.

AS

Andragoške studije

Časopis za proučavanje obrazovanja i učenja odraslih

Andragogical Studies

Journal for the Study of Adult Education and Learning

Sadržaj

ČLANCI

PETRA STEINER

- The Role of Professional Culture in Adult Education:
Profession as an Open and Dynamic Concept** 9

JASNA ADAMOV, STANISLAVA OLIĆ, MIRJANA SEGEDINAC, STEFAN NINKOVIĆ,
MERIMA KOVAČEVIĆ

- Naučna pismenost odraslih u Vojvodini** 23

MAURICE DE GREEF, ALEXANDER VAN DEURSEN, MARGA TUBBING

- Development of the DIS-scale (Diagnostic Illiteracy Scale)
in order to Reveal Illiteracy among Adults** 37

BORA KUZMANOVIĆ, NEBOJŠA PETROVIĆ

- Lični i društveni ciljevi studenata u kontekstu njihovog
profesionalnog usmerenja** 49

STEFFI ROBAK, MARION FLEIGE

- Struktura ponude u kulturnom i interkulturalnom
obrazovanju - rezultati i interpretacija** 73

BRANISLAVA KNEŽIĆ, MAJA SAVIĆ

- Obrazovanje u zatvoru: od prava do realizacije** 99

MILICA MARUŠIĆ, ALEKSANDRA PEJATOVIĆ

- Činioci participacije nastavnika
u profesionalnom usavršavanju** 117

MILAN STANČIĆ, OLJA JOVANOVIĆ, NATAŠA SIMIĆ	
Perspektive o nastavi budućih nastavnika: U šta veruju, čemu bi težili i šta bi radili u nastavi	131
MARIJA BOGIĆEVIĆ	
Koučing – pojam, vrste i koučing rukovodilaca	147
NADA KAČAVENDA RADIĆ	
Školske ekskurzije – neksus pedagogije, andragogije i turizma	161
<hr/> DOKUMENTI <hr/>	
Zakon o obrazovanju odraslih Republike Srbije	185
<hr/> HRONIKA, KRITIKA I POLEMIKA <hr/>	
<i>Conference:</i>	
Anticipating skills needs at EU level - Report on EU Skills Panorama	213
(EAEA) InfoNet	
Aura Vuorenrinne Erasmus+ povećava finansijsku podršku obrazovanju odraslih	217
<i>Prikaz knjige</i>	
Dr Fred Newman i dr Phyllis Goldberg: Vodič za stalni lični rast i razvoj – Let's Develop!	219
<hr/> KONFERENCIJE I PUBLIKACIJE <hr/>	
Odabrane andragoške konferencije za 2013. godinu	225
Pregled andragoških časopisa	227

Contents

ARTICLES

PETRA STEINER

- The Role of Professional Culture in Adult Education:
Profession as an Open and Dynamic Concept** 9

JASNA ADAMOV, STANISLAVA OLIĆ, MIRJANA SEGEDINAC, STEFAN NINKOVIĆ,
MERIMA KOVAČEVIĆ

- Scientific Literacy of Adults in Vojvodina** 23

MAURICE DE GREEF, ALEXANDER VAN DEURSEN, MARGA TUBBING

- Development of the DIS-scale (Diagnostic Illiteracy Scale)
in order to Reveal Illiteracy among Adults** 37

BORA KUZMANOVIĆ, NEBOJŠA PETROVIĆ

- Personal and Social Goals of Students in
the Context of their Professional Orientation** 49

STEFFI ROBAK, MARION FLEIGE

- Provision Structures of Cultural and Intercultural Education
- Results and Interpretation** 73

BRANISLAVA KNEŽIĆ, MAJA SAVIĆ

- Education in Prison: From Human Rights to Implementation** 99

MILICA MARUŠIĆ, ALEKSANDRA PEJATOVIĆ

- Factors of Teacher Participation in Professional Development** 117

MILAN STANČIĆ, OLJA JOVANOVIĆ, NATAŠA SIMIĆ	
The Perspectives on Education for Future Teachers: What They Believe in, What do They Aspire for and What They Would Like to Work on in Teaching	131
MARIJA BOGIĆEVIĆ	
Coaching – the Concept, Types and Executive Coaching	147
NADA KAČAVENDA RADIĆ	
School Excursions - the Nexus of Pedagogy, Andragogy and Tourism	161
<hr/> DOCUMENTS <hr/>	
Law on Adult Education of the Republic of Serbia	185
<hr/> CHRONICLE, REVIEWS, POLEMICS <hr/>	
<i>Conference:</i>	
Anticipating skills needs at EU level - Report on EU Skills Panorama	213
<i>European Association for the Education of Adults (EAEA)</i>	
European InfoNet Adult Education Aura Vuorenrinne Erasmus+ increases the funds for adult learning	217
<i>Book Review</i>	
Dr. Fred Newman with Dr. Phyllis Goldberg: Let's Develop ! A Guide to Continuous Personal Growth	219
<hr/> CONFERENCES AND PUBLICATIONS <hr/>	
Selected Conferences on Adult Education in 2013	225
Review of Adult Education Journals	227

Prikaz knjige

Dr Fred Newman i dr Phyllis Goldberg: Vodič za stalni lični rast i razvoj – Let's Develop!

Postoje granice, a razvoj se dešava negde izvan tih granica.

Lois Holzman

Kao što sam naziv knjige govori, Newman nas vodi putem ličnog rasta i razvoja. Tim putem možemo krenuti po svojoj volji i ukusu, izabравši kako i koliko želimo da učestvujemo u tom putovanju. Možemo biti od onih koji žele da se informišu i čuju nešto novo, a da pritom uzmu ono što im u datom trenutku odgovara, ili od onih koji je vide kao mogućnost da ostvare stalni rast kao ljudsko biće i na taj način promene svoj život. Ovako ili onako, možemo biti neko ko joj se stalno vraća.

Knjiga zaista predstavlja vodič u razvoju, ali ne samo u smislu uopšteno fomulisane poruke da je čovek biće sa neograničenim kapacitetom za rast, već nudi odgovor na pitanje kako. Ipak, ne u formi gotovog recepta, jer recepti i rešenja postoje ukoliko postoji problem. Iako je u našoj kulturi problemski pristup vremenom postao epistemološka osnova, pokretač i inicijator svakog promišljanja o stvarima, autor smatra da u socijalnim odnosima, emocionalnom životu i svim vrstama delatnosti koje zahtevaju ljudsku interakciju, paradigma *problem-rešenje* nije nešto što je razvojno. Ono što je razvojno jeste skretanje pažnje sa odgovora na pitanje *kako*, na sam proces dolaženja do odgovora na pitanje *kako*. Na taj način, autor nudi čitaocima potpuno novi pristup razmatranju svih bitnih pitanja koja se tiču čoveka i njegovog života u vidu revolucionarne metodologije prema kojoj sam proces razvoja dobija ključno mesto. Suštinu te metodologije, dakle, čini *dijalektika produkta* (onoga što želimo da postignemo), s jedne strane i *procesa* kroz koji se aktivnost delovanja (načina dolaženja do onoga što želimo da postignemo) odvija, s druge strane. Ova usmerenost na proces nas odvaja od

sadržaja sa kojim ne možemo mnogo da uradimo. U tom smislu, poruka ove knjige je da zaboravimo traženje uzroka i objašnjenja i da umesto toga postanemo aktivni kreatori svojih života.

Za autora, čovek ne samo da je aktivno biće, već je i socijalno biće u pravom smislu te reči. Razvoj se dešava putem aktivnog delovanja tj. kroz aktivnost sa drugima. Na ovakvim osnovama, Newman je razvio razvojno-klinički pristup poznat pod nazivom socijalna terapija. Tako je u ovu knjigu utkano više od četrdeset godina terapijskog iskustva razvijanog u akademskoj zajednici i van nje: u komuni, školama, na ulicama, komšiluku, teatru i u terapijskoj grupi. Zasnovana na terapijskoj praksi, knjiga obuhvata zanimljive i primamljive naslove, delove koji su nam svima bliski i poznati iz života, teme u kojima je lako prepoznati se. Neke od njih su: davanje i uzimanje, ponašanje, self, partnerski odnosi, porodične vrednosti, odnosi sa decom, seks i prijateljstvo, stid, krivica, zavisnost, bol, odluke, anksioznost, panika, briga, stres... Prijemčiva i u prvi mah poznata, može lako da zavara čitaoca koji od nje očekuje rešenje na kraju poglavlja. Ono što ona nudi umesto toga je radikalno nov pristup životu i svetlu, a to je kreiranje svog života sa drugima. Upućujući ljudima poziv da žive razvojno, može se reći da i sama predstavlja poziv na razvoj, a to čini tako što nas uči da kako da se zapitamo i postavimo razvojno pitanje u svakoj situaciji. Tako je izvesnije i izglednije (umesto traganja za rešenjem) da ćemo početi da pronalazimo i dajemo odgovore koji će nas voditi kontinuiranom ličnom rastu i razvoju.

Ova knjiga je originalna još u jednom aspektu, a to je u pristupu ljudima tj. načinu na koji se autor odnosi prema njima. Može se reći, da na taj način on unosi novinu u naučnu literaturu. Newman pristupa čitaocu, kao što pristupa svojim klijentima – kao ravnopravni sagovornik i sa dubokom odgovornošću prema ljudima i zajednici. Učesnik ili klijent u procesu nije biće koje treba oblikovati po nekom zadatom uzoru ili standardu, već ga treba podržati u aktivnom stvaranju sebe. Na taj način, on izražava duboko poverenje u ljude, njihov razvoj i njihove mogućnosti. Ovaj razvojni pristup ljudskom biću provlači se kroz celu knjigu, koja onda otvara mogućnosti u čoveku kao biću za koje nije ni znao da poseduje. Kao takva, namenjena je svima. Autor nema u vidu akademsku čitačku publiku, niti široke mase, pa u tom smislu knjiga nije ni ekspertska, ni populistička, već je jednostavno okrenuta ljudima.

Vodič za razvoj, ne samo da se čita lako, već se čita potpuno slobodno. Čitalac je taj koji bira kako će mu pristupiti. Može se čitati od sredine, od početka do kraja, od kraja ka početku, dakle u svim smerovima i u količini koja prija. Ipak, odabравši da pročitatmo jedno poglavlje, nismo pročitali specifičan ili izdvojen deo. To znači da se celina ne gubi iz vida ni jednom trenutku, već su sve teme i ideje deo nečeg većeg i kompaktnog. Newman vas na taj način vodi kroz

svoju misao, upravo onako kao što je realizuje i živi u praksi, sa ljudima. Sve ideje su deo koherentnog sistema. A na ljude i na njihov život se gleda kao na celinu. Svako je prisutan na ovom svetu kao društveno biće i kao istorijsko biće. Izdvajati delove ili „partikularnosti“ – kako sam kaže, kao što su osobine ili pripadnost nekoj grupi ili pojedinačni problemi, narušava razvojni proces i gubi iz vida celinu. Ta celovitost ili ukupnost, za razliku od partikularnog, čoveka ne odvaja od ljudi, već omogućava da do izražaja dođe proces traganja za onim što ljudsku jedinku spaja sa svetom.

Okrenuta čoveku, knjiga govori o susretanju. Bilo bi nepotrebno, pretenciozno a i kranje protivno metodologiji i pristupu socijalnoj terapiji, govoriti o njenom kvalitetu. Ipak, može se govoriti o kvalitetu susretanja, i to u smislu da li smo se čitajući je susreli sa sobom, sa drugima, autorom, njegovim saradnicima, teorijskim pristupom, filozofijom, terapijom, metodologijom razvoja i još mnogo čime od svega što je autor ponudio. Ukoliko smo čitajući ostvarili neki od ovih susreta, pomerili smo se, bar malo, ne napred, već u bilo kom smeru ili smislu, dozvolili smo sebi da, za trenutak ili duže, budemo nešto drugo u odnosu na ono što smo bili do tada.

Ovde se radi o učenju života. Gledano sa andragoškog aspekta ona zaista mnogo nudi. Data nam je metodologija učenja koja može da se primeni na svaku situaciju, od ovako značajnih i dubokih pitanja do najkonkretnijih tema i sadržaja. Autor nam daje jasno polazište u radu sa grupama bazirano i građeno na višedecenijskom iskustvu. Jasno dovodi u pitanje pretpostavku da ćemo samo znanjem o tome šta je pogrešno u svetu i u postojećoj kulturi, poboljšati stvari. Kao što je polazna premisa autora da se razvoj dešava u procesu, tako nas i knjiga uvlači u proces čitanja. Drugim rečima, socijalno terapijski pristup insistira na tome da je, kao što sam autor u knjizi opisuje: „pomaganje ljudima da promene svoju životnu aktivnost, upravo ono što menja i način na koji oni razmišljaju o njoj“. Kao što nije ni sam terapijski proces, tako ni obrazovni proces ne treba da bude odvojen od života u kome ljudi žive. To sugeriše da ni teorija razvoja ne treba da bude odvojena na taj način od onoga što je ljudski život. Knjiga nas uči tome u gotovo bukvalnom smislu. Ona je poziv na zajedničku životnu aktivnost neprekidnog stvaranja od strane svih koji žele da se uključe i učestvuju i na način na koji to žele. Obrazovanje i učenje postavljeno na ovakvim osnovama može da ponudi novu perspektivu u pravcu razvoja čoveka i ljudske zajednice. Na indirektan način ukazano je da ne vodi svako obrazovanje razvoju, kao što ni svako učenje nije samo po sebi razvojno. Da bi to bilo, najopštije rečeno, ono treba da podrazumeva mobilisanje kreativnih snaga u čoveku da menja sebe i svoje okruženje, onih snaga koje svako od nas poseduje, a koje može da ispolji kroz razmenu, saradnju i nadopunjavanje sa drugima.

Knjiga „*Let's Develop!*“ nas uči da gradimo životno okruženje u kome možemo da dajemo drugima, a to je upravo ono što nam omogućava da rastemo. Iako nije putokaz, ona se može shvatiti kao mapa koju svako može da otvori i proba da nađe put od onoga gde je sada u ovom trenutku, do onoga gde želi da bude u sledećem.

Tamara Nikolić Maksić i Bojan Ljujić